

5. Солоненко А. А. Логико-системные принципы механизмов интеграции и дифференциации учета // Terra Economicus. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/logi-ko-sistemnye-printsipy-mehanizmov-integratsii-i-differentsiatsii-ucheta#ixzz3yhsardj1>.

6. Перекрестова Л. В. Управление локальными агропромышленными системами рыночной ориентации на основе релевантной информации: автореф. дис. ... д-ра экон. наук.: спец. 08.00.05, 08.00.12. Волгоград, 1998. 48 с.

7. Дмитренко И. Н., Белоусова И. Н. Эволюция концептуального подхода к допущению непрерывности деятельности субъектов хозяйствования // Международный бухгалтерский учет, 2007. № 10 (106). С. 34–38.

8. Пятов М. Л., Смирнова И. А. Принципы начисления и непрерывности в МСФО. URL: <http://buh.ru/articles/documents/14025>.

9. Брохун Н. С., Легенчук С. Ф. Принцип безперервності в бухгалтерському обліку: історичні аспекти, сутність та шляхи розвитку // Вісник Львівської комерційної академії. 2011. Вип. 38. С. 197–205.

10. Безшура А. Ю. Організаційно-управлінські аспекти створення та функціонування віртуальних підприємств // Економіка, фінанси, право. 2013. № 5. С. 20-22.

УДК 336.14:352

Н.І. Карпшин, канд. екон. наук, доц. (*ТНЕУ, Тернопіль*)

І.Л. Горбатюк, магістрант (*ТНЕУ, Тернопіль*)

БЮДЖЕТИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В БЮДЖЕТНІЙ СИСТЕМІ ДЕРЖАВИ

Забезпечення сталої позитивної динаміки соціально-економічного розвитку держави тісно пов'язане з ефективним використанням відповідних фінансових інструментів управління, серед яких провідне місце займає бюджетна система. З її допомогою держава має змогу впливати на розподіл і перерозподіл ВВП, забезпечуючи оптимальне поєднання інтересів усіх членів суспільства. Формування демократичної держави вимагає від України рішучих кроків у проведенні реформ соціально-економічного і адміністративного характеру. Одна з них – модернізація вітчизняної бюджетної системи та становлення її міцного фундаменту, насамперед на місцевому рівні шляхом

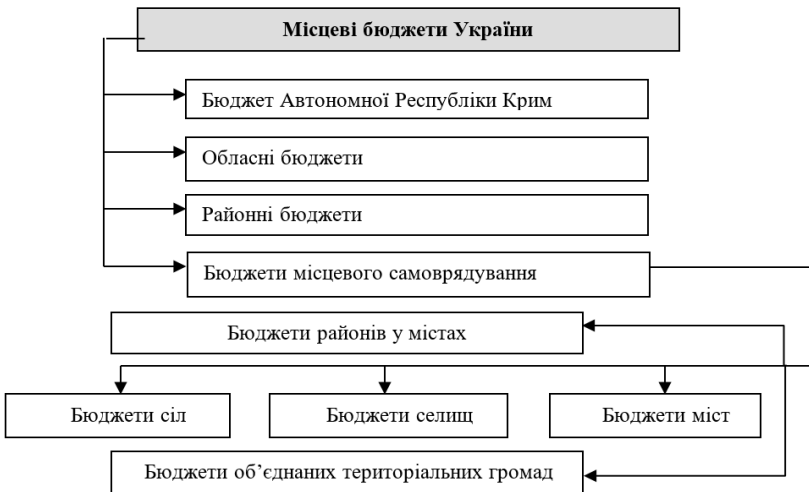
децентралізації. Тільки фінансово самодостатні територіальні громади в змозі вирішувати проблеми розвитку територій, забезпечення мешканців громади якісними і доступними публічними послугами. Фінансова децентралізація в Україні, започаткована з 2015 року, призвела лише до часткової фінансової самостійності місцевих бюджетів, зміцнення матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування. Місцеві бюджети, як і раніше, більш ніж на половину залежні від трансфертів з державного бюджету, а питома їх питома вага у зведеному бюджеті країни знижується всупереч базовим постулатам децентралізації. Відтак проблеми підвищення ефективності управління місцевими фінансовими ресурсами та розвитку фінансового потенціалу територіальних громад не втрачають актуальності.

В наукових працях таких вчених, як В. Андрущенко, Й. Бескид, О. Василик, Т. Вахненко, А. Даниленко, В. Демянишин, А. Єпіфанов, Л. Єрмошенко, Т. Єфименко, В. Зайчикова, І. Запатріна, М. Карлін, О. Кириленко, В. Кравченко, А. Крисоватий, М. Крупка, І. Луніна, І. Лютий, Ц. Огонь, С. Онишко, В. Опарін, К. Павлюк, Ю. Пасічник, Д. Полозенко, О. Романенко, І. Сало, А. Соколовська, І. Стефанюк, В. Федосов, І. Чугунов, С. Юрій розкрито теоретичні та практичні засади бюджетної системи держави та бюджетного процесу, розподіл доходів видатків між рівнями влади, зміцнення дохідних бази місцевих бюджетів, ефективність витрачання коштів, фінансове вирівнювання та інші аспекти місцевих фінансів. В меншій мірі досліджені бюджети об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ) як нова складова бюджетної системи. Велике значення для суспільства й важливість дослідження проблем трактування, формування, розробки і бюджетного процесу на локальному рівні зумовили вибір теми дослідження і визначили її актуальність.

Впродовж 2014-2016 рр. в Україні відбулись значні зміни в бюджетній системі України та системі місцевого самоврядування, особливо в частині формування місцевих бюджетів та утворення новітнього суб'єкта місцевого самоврядування – об'єднаних територіальних громад. Законодавчою базою діяльності ОТГ з визначенням їх повноважень та фінансовим забезпеченням є затверджена у 2014 р. Кабінетом Міністрів України Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [1]. В рамках її реалізації прийнято Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2]. У 2015 році стартував процес об'єднання територіальних громад. В результаті проведених місцевих виборів у 2015-2018 роках сформовано 705 ОТГ.

Місцеві бюджети як економічна категорія виражають фінансові відносини з приводу формування і витрачання коштів централізованого фонду владних органів місцевого самоврядування. Вони є економічною основою самостійності ОТГ, адже саме від фінансових можливостей в кінцевому підсумку залежать їх реальні владні функції. До того ж ступінь фінансової самостійності місцевих органів влади в значній мірі характеризує незалежність держави в цілому, потенційні можливості її соціально-економічного розвитку. Правові засади бюджетного процесу та міжбюджетних відносин щодо бюджетів ОТГ визначаються Бюджетним кодексом України (далі – БКУ). Усі норми БКУ, що регулюють відносини, які виникають на кожній стадії бюджетного процесу, є єдиними для всіх місцевих бюджетів, в тому числі і для бюджетів ОТГ, утворених згідно законодавства та перспективного плану формування ОТГ. Так, Згідно п. 2 та 34 ч. 1 ст. 2 БКУ бюджети ОТГ є складовою частиною місцевих бюджетів [3].

Таким чином, бюджети ОТГ є складовою дворівневої бюджетної системи України (державний і місцеві бюджети). Склад місцевих бюджетів України визначений ст. 5 БКУ. Місцевими визначаються бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування (бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах), бюджети об'єднаних територіальних громад (рис.1)).

Рисунок 1 – Структура місцевих бюджетів України

Управління бюджетним процесом на рівні ОТГ відбувається виключно в рамках БКУ і Конституції. Віддаючи бюджетні повноваження ОТГ, держава встановлює відповідальність органів місцевого самоврядування перед громадою – за якість надання послуг та перед державою – за відповідність Конституції України та чинному бюджетному законодавству. Фінансові ресурси, повноваження і контроль – це засади, на яких базується ефективна модель децентралізації.

Пріоритетами запроваджених змін у процесі бюджетної децентралізації є розширення прав органів місцевого самоврядування у прийнятті рішень та надання їм повної фінансової самостійності щодо наповнення своїх бюджетів та здійснення видатків. Одночасно передбачено збільшення джерел формування дохідної бази місцевих бюджетів за рахунок передачі окремих доходів з державного бюджету (перелік доходів бюджетів ОТГ визначено ст. 64 (загальний фонд), 69-1 (спеціальний фонд) та 71 (бюджет розвитку) БКУ [3]), запровадження нового виду податку – акцизного податку з кінцевого продажу. Відтак, у місцевої влади вперше з'явився реальний інтерес до локальної боротьби з нелегальним виробництвом, обігом та контрабандою підакцизних товарів з метою наповнення власних бюджетів. Окрім цього до бюджетів ОТГ зараховується 60% податку на доходи фізичних осіб. Раніше цей податок зараховувався до районних бюджетів. Зміни до Податкового кодексу України підвищили фіскальну самостійність органів місцевого самоврядування щодо місцевих податків та зборів через надання права встановлення розмірів ставок податків та надання пільг з їх сплати.

БКУ запроваджено новий механізм бюджетного регулювання – систему збалансування усіх місцевих бюджетів замінено системою горизонтального вирівнювання на одного жителя. При цьому, вирівнювання здійснюється лише по одному податку – на доходи фізичних осіб, решта платежів залишилися в повному розпорядженні місцевих органів влади. Бюджети з рівнем податкоспроможності нижче 0,9 середнього показника по Україні для підвищення рівня їх забезпеченості отримують базову дотацію (80 % суми, необхідної для досягнення показника 0,9). Водночас, бюджети ОТГ, у яких рівень податкоспроможності вище 1,1 середнього показника по Україні частину (50 % перевищення індексу податкоспроможності 1,1 до середнього значення по Україні) надходжень передають до держбюджету (реверсна дотація).

Для здійснення видатків на делеговані державою повноваження в галузях освіти та охорони здоров'я запроваджено нові субвенції із Державного бюджету місцевим бюджетам – освітню та медичну (ст. 97, 99, 100, 102, 103 і 108 БКУ). Також ОТГ мають право здійснювати

місцеві запозичення до своїх бюджетів, в тому числі шляхом отримання кредитів від міжнародних організацій. Такі кошти надходять до бюджету розвитку ОТГ і використовуються на інвестиційні цілі.

Отже, бюджетна реформа задекларувала нові підходи в вирішенні питання реальної децентралізації та бюджетної автономії місцевого самоврядування. БКУ передбачено джерела формування дохідної частини бюджетів ОТГ, напрямки використання акумульованих коштів, права органів місцевого самоврядування щодо інвестиційної та інноваційної діяльності, відповідальність за бюджетні правопорушення. Звісно, фіскальна децентралізація у вітчизняних умовах пов'язана із значними труднощами правового, економічного, організаційного і кадрового характеру. Проте наявність достатніх обсягів ресурсів у бюджетах ОТГ буде запорукою спроможності місцевих органів влади самостійно вирішувати проблеми розвитку громад.

Інформаційні джерела:

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Розпорядження КМУ від 01.04.2014 р. № 333-р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>

2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

3. Бюджетний кодекс України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

УДК 336. 22 (477)

Т.О. Муренко, канд. екон. наук, доц. (ОНЕУ, Одеса)

А.Л. Потьомкіна, магістрант (ОНЕУ, Одеса)

ЩОДО МЕХАНІЗМУ СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

На даному етапі реформування економіки України, нажаль, більшість підприємств намагається різноманітними засобами мінімізувати суму до сплати тих чи інших податків. Деякі підприємства це роблять ненавмисно (оскільки законодавство в Україні непостійне не всі можуть встежити за їх змінами, тому допускають помилки), а деякі навпаки шукають різноманітні вузькі місця в законах для того, щоб